

Pluschik E. V., Malishevskaya I. V. Problems of creation of active vocabulary in children with general speech underdevelopment for elements orchestiks training

The article considers the substantial characteristic of the concept of «active dictionary», in a separate context defined features create an active vocabulary of children with the general underdevelopment of speech, speech therapy teacher assignment problems in teaching practice; the problems of way innovative technologies in artistic and aesthetic education, the interactive character of orchestics education. Assimilation of new actions increases the possibilities of the child and serves as a prerequisite for the emergence of new activities, in particular, orchestics. However, the assimilation of new actions does not necessarily lead to a new type of activity. The transition to a new kind of activity depends on the whole system of conditions. The life of a child, and not only from what the adult learns, the activity of a child of preschool age is not limited to only her leading species. Along with them there are other activities, each of them contributes to the mental development of the child. At the age of three to seven years, the following types of activities of the preschool child are assimilated: Fine: drawing, modeling, applique, designing; labor; household artistic: theatrical, artistic-speech; game: theater-game, creative-game, educational-game, speech-game; musical: musical-game; cognitive: speech, educational, teaching and speech; communicative activity: speech-communicative, that is, orchestral. Educational function consists in the fact that the game is closely connected with learning, because it is an important process of acquiring knowledge that activates the child's mental abilities, his imagination, memory, attention. An interesting game supports the mental activity of the child. The content of games forms in children an adequate attitude to the phenomena of social life, nature, objects of the environment, organizes and deepens knowledge. With the help of games the educator teaches children to think independently, use the acquired knowledge in various conditions in accordance with the tasks. The activity of children's thinking is a prerequisite for the child's conscious attitude to gaining knowledge, establishing a partnership in the game, an agreement between the players, which, in turn, requires well-developed speech. The educational function of the game consists in the formation of moral ideas about a thrifty attitude to the environment and norms of behavior; positive and negative personality traits. It promotes the formation of moral feelings, noble aspirations, the skills of collective life, the creation of relationships between children based on friendship, justice, responsibility towards comrades. In the education of these qualities, a special role belongs to the content and rules of the game. The deeper the child is immersed in the content of the game, the greater the impact she has on her. Thanks to the rules of the game, there are great opportunities for raising the ability of children to put their behavior into the rules of cohabitation and communicate with the people who surround it. The contents of the rules clearly define the way children behave and behave. The rules become moral norms that regulate the relationship of children. The need to comply with the rules in a collective game forces every child to relate his actions to the activities of other players, promotes the education of common interests, and therefore is an important condition for the formation of social features in the behavior of children.

Key words: active vocabulary, children with the general underdevelopment of speech, problems of way innovative technologies in artistic and aesthetic education, the interactive character of orchestics education.

УДК 37.013.3

DOI <https://doi.org/10.31392/2311-5491/2019-69.44>

Побоча Т. Д.

ЗМІСТОВІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ПРІОРИТЕТИ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ВЧИТЕЛІВ НАПЕРЕДОДНІ ОСВІТНЬОЇ РЕФОРМИ 1958 РОКУ

У статті визначено змістові та організаційні пріоритети розвитку системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників напередодні освітньої реформи 1958 р. (ухвалення Закону СРСР «Про зміцнення зв'язку школи з життям і дальший розвиток системи народної освіти в СРСР»).

Ретроспективний огляд проблеми (на основі опрацювання матеріалів Міністерства освіти УРСР та архіву Дніпропетровського обласного інституту підвищення кваліфікації вчителів за визначений час) дав змогу констатувати певне оновлення змісту підвищення кваліфікації вчителів: 1) міцнішим стає зв'язок між партійними рішеннями і змістом підвищення кваліфікації педагогічних працівників, що доводиться тим фактом, що будь-яка постанова Пленуму ЦК КПРС чи уряду СРСР та УРСР обов'язково містила освітній складник, який реалізовували, зокрема, через заклади підвищення кваліфікації вчителів; 2) серед пріоритетних напрямів розвитку змісту післядипломної педагогічної освіти відзначено спрямування на зв'язок шкільного навчання із життям (переважно сільськогосподарський аспект); підготовку вчителів робітничої молоді; оволодіння методиками викладання тих чи тих навчальних предметів у їх зв'язку з промисловим виробництвом (фізика) чи сільським господарством (біологія); 3) головною формою підвищення кваліфікації вчителів залишалася самоосвіта, стверджувалися різноманітні форми підвищення передусім ідейно-теоретичного рівня вчителів (керівників шкіл і працівників органів народної освіти): курси, семінари, семінари-практикуми, школи передового досвіду, республіканські педагогічні читання, педагогічні виставки тощо; 4) відбулося посилення уваги до підвищення кваліфікації управлінських і контрольно-ревізійних педагогічних кадрів, що доводить посилення процесу адміністрування, централізації та суворого контролю за діяльністю освітніх установ.

Зроблено висновок, що змістові та організаційні складники підвищення кваліфікації поступово все більше унормувалися й формалізувалися (складання індивідуальних планів із чіткою вказівкою питань, які потрібно було опрацювати), що загалом заклало підвалини для зміцнення системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників епохи «розвиненого соціалізму».

Ключові слова: вчителі, зміст освіти, інститут підвищення кваліфікації, історико-педагогічна ретроспектива, освітня реформа, освітні пріоритети, педагогічні кадри, підвищення кваліфікації, політехнізація освіти.

Середина ХХ ст. в історії вітчизняної освіти – надзвичайно цікавий етап, позначений не лише ідейно-політичними та соціально-економічними зрушеннями. Це період, коли, попри беззаперечне панування комуністичної ідеології та «марксистсько-ленінської» методології, формувалися підвалини для створення тієї системи післядипломної педагогічної освіти, яка виявляється непорушною й нині. Звернення до тогочасних архівних матеріалів переконує в сталості значної кількості низки форм підвищення кваліфікації вчителів, незважаючи на проголошений нині курс на реформування всієї системи (зокрема й післядипломної) освіти. Припускаємо, що саме цей факт зумовлює інтерес вітчизняних науковців до тих реформаторських зрушень, які відбулися після ухвалення в 1958 р. Закону СРСР «Про зміцнення зв'язку школи з життям і дальший розвиток системи народної освіти в СРСР» (далі – Закон) та аналогічного вітчизняного Закону 1959 р.

У більшості наукових розвідок, у яких порушуються проблеми реформування системи освіти в 50-ті рр. ХХ ст. (Є. Березняк, А. Бондар, М. Грищенко, С. Гутянський, О. Завадська, І. Кошарний, В. Курок, М. Моторнюк, К. Присяжнюк, Т. Шашло, Б. Шевель та ін.), на думку О. Марчук, період подається «через призму політики правлячої партії та радянської держави. Учителювання розглядається як найбільш чисельна група науково-культурної інтелігенції, роль якої полягає у формуванні ціннісних орієнтацій молодого покоління» [10, с. 12]. Широко представлено питання тогочасного розвитку післядипломної педагогічної освіти в історико-педагогічних дослідженнях (Г. Білянін, С. Крисюк, А. Кузьмінський, В. Майборода, В. Маслов, В. Протасова, П. Худоминський та ін.).

Ознайомлення з науковими студіями вчених переконує в докладності опису досліджуваних проблем та аргументованості зроблених ними висновків. Утім можемо стверджувати, що час, який передував ухваленню Закону, не привернув пильної уваги вчених, оскільки подальші зрушення були більш значними й вирішальними. Але час довів, що хоча Закон давно втратив свою чинність, проте ціла низка форм підвищення кваліфікації вчителів, яка існувала в системі післядипломної підготовки, чинна й сьогодні.

Отже, метою статті є виявлення тих форм підвищення кваліфікації вчителів, що мали місце в системі післядипломної педагогічної освіти на початку 50-х рр. ХХ ст. та які мають продовження сьогодні, задля обґрунтування злободенності проблеми суттєвого оновлення форм післядипломної педагогічної освіти.

Вітчизняна історико-педагогічна думка оцінює цей період як час, який «став перехідним етапом у розвитку середньої освіти, що пов'язано з остаточною перемогою соціалізму» [9, с. 278]. Проголошена концепція безпосереднього зв'язку шкільного навчання з практикою виробничої (передусім сільськогосподарської) праці спонукала освітян до визначення сутності навчання робітничої молоді, позначилася на вимогах до обласних інститутів удосконалення кваліфікації вчителів (далі – ІУКВ) України щодо надання методичної допомоги для роботи вчителів цих закладів освіти [11, 12].

Зміст підготовки вчителів на курсах підвищення кваліфікації повністю залежав від тих освітніх пріоритетів, які визначалися «генеральною лінією» КПРС. Зокрема, у вересні 1953 р. відбувся черговий Пленум ЦК КПРС, який ухвалив рішення «Про заходи дальшого розвитку сільського господарства СРСР», тому вже в грудні Міністерство освіти УРСР (далі – МО УРСР) видало наказ «Про завдання шкіл та органів народної освіти УРСР у зв'язку з рішеннями вересневого Пленуму ЦК КПРС», яким увага освітян повністю зосереджувалася на підготовці молоді до праці в сільському господарстві. Тож й ІУКВ повинні були «надавати дієву допомогу районним педагогічним комітетам і школам у справі поліпшення методичної роботи, зокрема з учителями біології, фізики, хімії, спрямувавши її на розробку окремих уроків на дослідних ділянках, організацію навчальних екскурсій тощо» [11, с. 21]. Відповідно до «партійного спрямування», ІУКВ зосереджували увагу на практичному вивченні основ наук задля «озброєння вчителів основами сільського господарства», які були найбільш дотичні до потреб сільського господарства, тому вони й «організували в містах і районних центрах постійно діючі семінари-практикуми з основ соціалістичного сільського господарства для вчителів початкових класів, біології, фізики, хімії, математики» [11, с. 21].

Зміст підготовки вчителів на базі обласних ІУКВ відображено в тогочасних звітах. Зокрема, у звіті Дніпропетровського інституту вдосконалення кваліфікації вчителів за 1953–1954 н. р. підкреслено, що головним на цей час було «здійснення загальнообов'язкового та політехнічного навчання, наближення навчання до життя, до практики соціалістичного сільського господарства, комуністичне виховання учнів, виховання радянського патріотизму та почуття дружби народів» [1, арк. 1].

У згаданому документі міститься інформація про кількість проведених місячних курсів, короткочасних семінарів, семінарів-практикумів. Головну увагу на цих заняттях приділяли роботі з «вчителями-висуваннями» (вчителями молодших класів), якими планували поповнити склад учителів основної (V–VII класи) та старшої (VIII–IX класи) шкіл. Для окремих категорій викладачів були організовані практичні заняття в лабораторіях університетів. Поширювалася тенденція щодо проведення для вчителів екскурсій на виробничі підприємства міста й області.

Проте не всі обласні відділи народної освіти (далі – облВНО) поставилися відповідально до цього завдання. Зокрема, у наказі МО УРСР «Про наслідки перевірки виконання Київським обласним відділом народної освіти наказів Міністерства освіти УРСР від 30.XII 1952 р. № 788 і від 21.IV 1953 р. № 230 «Про добір, розстановку та роботу з керівними кадрами районних відділів народної освіти і шкіл» (від 31.07.1954 № 360) підкреслено, що «із 270 вчителів математики і фізики прибуло на курси 126 чоловік; з 180 вчителів географії, історії та німецької мови – 84; з 450 вчителів мови та природознавства – 200 чоловік. Унаслідок

безвідповідального ставлення облВНО до забезпечення шкіл педагогічними кадрами на курси перепідготовки вчителів фізики і математики VIII–X класів прибуло замість 90 чоловік лише 30» [13, с. 16].

У середині 50-х рр. XX ст. значну увагу приділяли роботі з керівними кадрами районних відділів народної освіти та якості кадрового складу шкіл загалом. Особливий інтерес із позицій нашої публікації дослідження є видана 1954 р. для слухачів Центрального інституту підвищення кваліфікації керівних працівників народної освіти Міністерства освіти Української РСР тематика рефератів. У Пояснювальній записці до цього документа подано рекомендації щодо структури, змісту реферату, даються пояснення щодо типових помилок у його оформленні. Щодо змістових складників варто наголосити на рекомендації «обов'язкового вивчення постанов партії та уряду про школу та з ідеологічних питань» і використання передового педагогічного досвіду [18]. Різні за кількістю теми розподілені між відповідними категоріями працівників: завідувачі облВНО (13 тем), їхні заступники (20 тем); завідувачі шкільних секторів облВНО (28 тем), шкільні інспектори облВНО (30 тем), завідувачі районних (міських) ВНО (36 тем), інспектори районних (міських) ВНО (35 тем), завідувачі районних педагогічних кабінетів (31 тема), директори педагогічних училищ (13 тем), працівники дитячих будинків (21 тема), працівники дошкільного виховання (14 тем). Привертає увагу той факт, що найбільша кількість тем пропонувалася саме тим категоріям педагогічних працівників, які мали безпосередній зв'язок із шкільною практикою викладання. Якщо тематика рефератів вищого керівництва торкалася лише питань планування, організації та контролю за освітнім процесом (із безумовним опануванням матеріалів XIX з'їзду КПРС), то нижчі за посадою працівники повинні були висвітлювати питання повсякденного шкільного життя (педагогічний досвід виховної роботи; організація, проведення та звітність різноманітних шкільних інспекцій, у тому числі й викладання окремих предметів). Загалом це була підготовка великої кількості уніфікованих «інспекторів», які мали пильно стежити за діяльністю закладів освіти на всіх ланках навчально-вихованого процесу. Про підсилені вимоги до керівних педагогічних працівників свідчить той факт, що вже в наступному 1955 р. МО УРСР затвердило для цієї категорії освітян тематику семінарів-конференцій і навчальні плани курсової підготовки, подані Центральним інститутом підвищення кваліфікації керівних працівників народної освіти до Міністерства освіти Української РСР.

Результатом цієї роботи стало значне покращення фахової підготовки вчителів. «Порівняно з 1946/1947 н. р., на початок 1956/1957 н. р. кількість учителів збільшилася на 120133 чоловіки, в тому числі з вищою освітою зросла на 64614 чоловік або на 74,9 %, а з освітою за учительський інститут – більш, ніж на 50 тис. чоловік. Отже, – вважає О. Капченко, – можемо стверджувати, що за ці роки проблема забезпечення закладів освіти педагогічними кадрами в основному була розв'язана» [8, с. 7].

У змісті підготовки вчителів на курсах підвищення кваліфікації значне місце посіли питання методики проведення лабораторних і практичних робіт, екскурсій, методики роботи з технічними та натуралістичними гуртками тощо. Тобто практичний бік занять повністю був підпорядкованим ідеї «політехнізації навчання». Особливо наголошувалося, що «під час проведення курсів і семінарів уважати обов'язковим обмін досвідом слухачів семінарів і курсів з питань політехнічного навчання» [2, арк. 14].

Поширення передового педагогічного досвіду теж було провідним у змісті роботи обласних ІУКВ, доказом чого слугує дорікання одеському ІУКВ на недосконалість цієї роботи та наказ «організувати вивчення стану навчально-виховної роботи в класах з виробничим навчанням, розповсюджуючи кращий досвід роботи цих класів» [17, с. 6]. На цей аспект у роботі обласних ІУКВ зверталася увага у визначальному для розвитку радянської школи в наступні роки розпорядженні МО УРСР «Про організацію і проведення суспільної праці учнів шкіл Української РСР» (1956 р.) [14].

Отже, затверджений 1956 р. політехнічний напрям розвитку середньої освіти потребував перепідготовки вчителів, які мали бути масово залучені до проходження курсової перепідготовки. Задля цього окремим листом МО УРСР рекомендовано охопити курсами вчителів української, російської мов і літератури, фізики і математики, природознавства і географії, біології і хімії, історії, фізичної підготовки, малювання і креслення, іноземних мов і вчителів I–IV класів. Головну увагу звертають увагу на політехнічну підготовку, тому МО УРСР рекомендувало:

«а) провести місячні курси-практикуми вчителів фізики і біології, які ведуть чи будуть вести практикуми з сільського господарства, машинознавства та електротехніки в VIII–X класах;

б) провести районні семінари-практикуми вчителів ручної праці I–IV класів та міжрайонні семінари керівників практичних занять у навчальних майстернях і на шкільних навчально-дослідних ділянках у V–VII;

в) з метою педагогічної підготовки фахівців, залучених з виробництва для викладання спеціальних дисциплін в класах з виробничим навчанням та керівництва практикумами в школі, організувати в містах і обласних центрах курси для цих фахівців без відриву їх основної роботи» [15, с. 24].

«Політехнічний» напрям реально втілено у відкритті у школах України класів із виробничим навчанням. Зокрема, у Дніпропетровській області в 1955–1956 та 1956–1957 н. р. було організовано: «... на базі промислових підприємств 168 класів за 21 спеціальністю й на базі сільського господарства – 88 класів за 5 спеціальностями» [3, арк. 3]. Результати роботи таких класів широко обговорювалися та мали виключно позитивні наслідки: «Виробниче навчання позитивно вплинуло на трудове виховання учнів. Вивчаючи виробничі предмети, вони ближче знайомляться з основами як сільського господарства, так і промислового виробництва» [3, арк. 3]. Упродовж цього часу в області було створено 364 майстерні по дереву, 178 майсте-

рень по металу, 55 автокласів. «Школи області одержали 1584 столярних, 265 слюсарних, 78 свердильних і фрезерних верстатів, 2335 лещат, 150 електромоторів, 262 автомоторів, 47 тракторів» тощо [3, арк. 44].

Із цього часу почалося широке включення питань «суспільно корисної праці» до змісту перепідготовки вчителів в аспекті «розвитку політехнічного навчання та комуністичного виховання підростаючого покоління» [16, с. 2]. Зміст підвищення кваліфікації вчителів передбачав урахування нової освітньої лінії, її спрямування на «систематизоване ознайомлення учнів з найважливішими галузями сучасного виробництва, встановлення тісного зв'язку навчання з практикою учнів у робочих кімнатах, майстернях, на навчально-дослідних ділянках, промислових підприємствах і в сільському господарстві» [16, с. 2]. У результаті лише силами Дніпропетровського обласного інституту вдосконалення кваліфікації вчителів проведено п'ятиденні семінари (141 год.) для керівників районних секцій учителів фізики та біології з питань «проведення у школах практикумів із сільського господарства, машинознавства та електротехніки» [4, арк. 169]. Загалом у 1957 р. в Дніпропетровському ІУКВ підвищення кваліфікації пройшли 29 учителів праці, 35 учителів практикуму із сільського господарства, 26 учителів практикуму з машинознавства й електротехніки, що становить 10 % від загальної кількості (900) учителів, які пройшли навчання в Дніпропетровському ІУКВ [5, арк. 147]. Усі курси працювали за програмою, яка була розрахована на 156–160 годин, майже третя частина яких (52 години) була відведена на практичні роботи [5, арк. 148].

Отже, проблема політехнічного навчання була головною в змісті підвищення кваліфікації вчителів на кінець 50-х рр. ХХ ст. Зокрема, внутрішніми документами 1958 р. Дніпропетровського обласного ІУКВ визначено 12 найбільш актуальних питань, які скеровували роботу Інституту й визначали зміст підготовки вчителів. Чотири з них (суспільно корисна праця, проведена учнями шкіл області влітку 1957 р.; виробнича практика учнів шкіл області; виробниче навчання учнів VIII–X класів; трудове виховання учнів у школах-інтернатах) безпосередньо стосувалися саме політехнізації освіти. Показовим вважаємо й той факт, що у звіті Дніпропетровського обласного ІУВ за 1958 р. відомості про підготовку вчителів, зорієнтованих на політехнічне навчання, подані окремо від інших фахівців. Крім того, кількість учителів, які пройшли таке навчання, втричі перевищила відомості за 1957 р. [6, арк. 121].

Подією, яка завершила підготовчий перехід до політехнізації школи, стало ухвалення згаданого на початку статті Закону «Про зміцнення зв'язку школи з життям і дальший розвиток системи народної освіти в СРСР». Документом визначені головні завдання середньої освіти, стверджувалася її орієнтація на суспільно корисну працю, змінені терміни навчання (замість загального семирічного уведено восьмирічне; замість десятирічного – одинадцятирічне). Сутність шкільної перебудови полягала в «підготовці всебічно освічених людей, які глибоко знають відповідні галузі науки і техніки, спеціалістів для промисловості, сільського господарства і будівництва» [7, с. 5], а сама школа отримала назву «середня загальна трудова політехнічна школа з виробничим навчанням» (згодом цю назву було змінено на «середня загальноосвітня школа» в 1966 р.). Така школа поєднала навчання і працю, тож була позначена ствердженням ідей політехнічного навчання і трудового виховання.

Висновки. Отже, маємо наголосити на таких аспектах оновлення змісту підвищення кваліфікації вчителів в аналізованій проміжок часу:

- усе більше міцніше стає зв'язок між партійними рішеннями та змістом підвищення кваліфікації педагогічних працівників, що доводиться тим фактом, що будь-яка постанова Пленуму ЦК КПРС обов'язково містила освітній складник, який реалізовували в тому числі через заклади підвищення кваліфікації вчителів;
- серед пріоритетних напрямів розвитку змісту післядипломної педагогічної освіти відзначимо спрямування на зв'язок шкільного навчання із життям (переважно сільськогосподарський аспект); підготовку вчителів робітничої молоді; оволодіння методиками викладання тих чи тих навчальних предметів у їх зв'язку з промисловим виробництвом (фізика) чи сільським господарством (біологія);
- головною формою підвищення кваліфікації вчителів залишалася самоосвіта, стверджувалися різноманітні форми підвищення передусім ідейно-теоретичного рівня вчителів (керівників шкіл і працівників органів народної освіти): курси, семінари, семінари-практикуми, школи передового досвіду, республіканські педагогічні читання, педагогічні виставки тощо;
- відбувається посилення уваги до підвищення кваліфікації управлінських і контрольно-ревізійних педагогічних кадрів, що доводить посилення процесу централізації та суворого контролю за діяльністю освітніх установ. Загалом підвищення кваліфікації поступово все більше унормовувалося й формалізувалося (складання індивідуальних планів з чіткою вказівкою питань, які потрібно було опрацювати).

Використана література:

1. Отчёт о работе Днепропетровского областного института усовершенствования учителей за 1953/54 учебный год. ДАДО (Держ. архів Дніпропетр. обл.). Ф. 3101. Оп. 2. Спр. 111. 186 арк.
2. Приказы заведующего облоно по основной деятельности № 1-194. ДАДО (Держ. архів Дніпропетр. обл.). Ф. 3101. Оп. 1. Спр. 293. 82 арк.
3. Приказы заведующего облоно по основной деятельности № 1-123. ДАДО (Держ. архів Дніпропетр. обл.). Ф. 3101. Оп. 1. Спр. 343. 63 арк.
4. Информация о результатах проведения январских совещаний учителей области за 1955 год. ДАДО (Держ. архів Дніпропетр. обл.). Ф. 3101. Оп. 1. Спр. 309. 300 арк.

5. Докладные записки, направленные в Министерство просвещения УССР, об учебно-воспитательной работе школ области. ДАДО (Держ. архів Дніпропетр. обл.). Ф. 3101. Оп. 1. Спр. 362. 205 арк.
6. Отчёт о работе института усовершенствования учителей за 1956 год. ДАДО (Держ. архів Дніпропетр. обл.). Ф. 3101. Оп. 1. Спр. 374. 241 арк.
7. Закон про зміцнення зв'язку школи з життям і про подальший розвиток системи народної освіти в Українській РСР. Київ: Радянська школа, 1959. 26 с.
8. Капченко О. Л. Діяльність районних відділів народної освіти з підвищення кваліфікації педагогічних кадрів в Україні (1945–1990 рр.): автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Київ, 1999. 21 с.
9. Курок В., Шевель Б. Аналіз результатів освітньої реформи 1958 р. для професійно-технічної освіти в Україні. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2013. № 7. С. 278–284.
10. Марчук О. А. Учителі України в освітніх реформаційних процесах в період хрущовської «відлиги» (друга половина 50-х перша половина 60-х рр. ХХ ст.): дис. ... канд. іст. наук: 17.00.01. Київ, 2017. 238 с.
11. Про завдання шкіл та органів народної освіти УРСР в зв'язку з рішеннями вересневого Пленуму ЦК КПРС: Наказ Міністерства освіти України від 26.12.1953 № 658. *Збірник наказів та розпоряджень Міністерства освіти Української РСР*. 1954. № 1. С. 19–22.
12. Про заходи по подальшому поліпшенню роботи шкіл робітничої молоді: Наказ Міністерства освіти України від 31.12.1953 р. № 675. *Збірник наказів та розпоряджень Міністерства освіти Української РСР*. 1954. № 1. С. 16–18.
13. Про наслідки перевірки виконання Київським обласним відділом народної освіти наказів Міністерства освіти УРСР від 30.XII 1952 р. № 788 і від 21.IV 1953 р. № 230 «Про добір, розстановку та роботу з керівними кадрами районних відділів народної освіти і шкіл»: Наказ Міністерства освіти України від 31.07.1954 № 360. *Збірник наказів та розпоряджень Міністерства освіти Української РСР*. 1954. № 16. С. 14–17.
14. Про організацію і проведення суспільної праці учнів шкіл Української РСР. *Збірник наказів та розпоряджень Міністерства освіти Української РСР*. 1956. № 10. С. 14–15.
15. Про перепідготовку вчителів у 1956 р.: Лист Міністерства освіти України. *Збірник наказів та розпоряджень Міністерства освіти Української РСР*. 1956. № 11. С. 23–24.
16. Про підсумки роботи шкіл Української РСР за 1956/1957 навчальний рік і завдання шкіл, відділів народної освіти та інститутів удосконалення вчителів на 1956/57 навчальний рік: Наказ Міністерства освіти України від 13.10.1956 № 465. *Збірник наказів та розпоряджень Міністерства освіти Української РСР*. 1956. № 21. С. 2–10.
17. Про стан народної освіти в Одеській області: Наказ Міністерства освіти України від 16.03.1956 № 134. *Збірник наказів та розпоряджень Міністерства освіти Української РСР*. 1956. № 7. С. 4–6.
18. Тематика рефератів для слухачів курсів Центрального інституту підвищення кваліфікації керівних працівників народної освіти. *Збірник наказів та розпоряджень Міністерства освіти Української РСР*. 1954. № 24. С. 5–14.

References:

1. Otchyot o rabote Dnepropetrovskogo oblastnogo instituta usovershenstvovaniya uchiteley za 1953/54 uchebnyiy god. [Report on the work of the Dnipropetrovsk regional institute for the improvement of teachers for the 1953/54 academic year] DADO (Derzh. arhiv Dnipropetr. obl.). F. 3101. Op. 2. Spr. 111. 186 ark.
2. Prikazy zaveduyushchego oblono po osnovnoy deyatelnosti № 1-194. [Orders of the head of the cloven on main activity № 1-194]. DADO (Derzh. arhiv DnIpropetr. obl.). F. 3101. Op. 1. Spr. 293. 82 ark.
3. Prikazy zaveduyushchego oblono po osnovnoy deyatelnosti № 1-123. [Orders of the head of the clay on the main activity № 1-123]. DADO (Derzh. arhiv DnIpropetr. obl.). F. 3101. Op. 1. Spr. 343. 63 ark.
4. Informatsiya o rezultatah provedeniya yanvarskih soveschaniy uchiteley oblasti za 1955 god. [Information on the results of the January meetings of teachers of the region for 1955]. DADO (Derzh. arhiv DnIpropetr. obl.). F. 3101. Op. 1. Spr. 309. 300 ark.
5. Dokladnyie zapiski, napravlenyie v Ministerstvo prosvescheniya USSR ob uchebno-vospitatelnoy rabote shkol oblasti. [The detailed notes sent to the Ministry of Education of the USSR on the educational and educational work of the schools of the region]. DADO (Derzh. arhiv DnIpropetr. obl.) F. 3101. Op. 1. Spr. 362. 205 ark.
6. OtchYot o rabote instituta usovershenstvovaniya uchiteley za 1956 god. [Report on the work of the Institute for the Improvement of Teachers for 1956] // DADO (Derzh. arhiv DnIpropetr. obl.). F. 3101. Op. 1. Spr. 374. 241 ark.
7. Zakon pro zmitsnennia zviazku shkoly z zhyttiam i pro podalshyi rozvytok systemy narodnoi osvity v Ukrainskii RSR [The Law on strengthening the connection of the school with life and on the further development of the system of public education in the Ukrainian SSR]. Kyiv: Radianska shkola. 1959. 26 s.
8. Kapchenko O. L. (1999) Diialnist raionnykh viddiliv narodnoi osvity z pidvyshchennia kvalifikatsii pedahohichnykh kadriv v Ukraini (1945–1990 rr.) [Activities of rayon departments of public education for the improvement of professional qualifications of pedagogical staff in Ukraine (1945–1990)]: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.01. Kyiv. 21 s.
9. Kurok V., Shevel B. (2013) Analiz rezultativ osvitnoi reformy 1958 r. dlia profesiino-tekhnichnoi osvity v Ukraini. [Analysis of the results of the educational reform of 1958 for vocational education in Ukraine]. *Problemy pidhotovky suchasnoho vchytelia*, 2013. № 7. S. 278–284.
10. Marchuk O. A. (2017) Uchyteli Ukrainy v osvitnikh reformatsiinykh protsesakh v period khushchovskoi «vidlyhy» (druga polovyna 50-kh persha polovyna 60-kh rr. KhKh st.) [Teachers of Ukraine in educational reformation processes during Khrushchev's «thaw» (the second half of the 50's and first half of the 60's of the twentieth century)]: dys. ... kand. ist. nauk : 17.00.01. Kyiv. 238 s.
11. Pro zavdannia shkil ta orhaniv narodnoi osvity URSR v zviazku z rishenniamy veresnevoho Plenumu TsK KPRS [On the tasks of the schools and organs of public education of the USSR in connection with the decisions of the September Plenum of the Central Committee of the CPSU]: nakaz Ministerstva osvity Ukrainy vid 26.12.1953 r. № 658. *Zbirnyk nakaziv ta rozporiadzhen Ministerstva osvity Ukrainskoi RSR*, 1954. № 1. S. 19–22.
12. Pro zakhody po podalshomu polipshenniu roboty shkil robitychoi molodi [On measures to further improve the work of schools of working youth]: nakaz Ministerstva osvity Ukrainy vid 31.12.1953 r. № 675. *Zbirnyk nakaziv ta rozporiadzhen Ministerstva osvity Ukrainskoi RSR*, 1954. № 1. S. 16–18.
13. Pro naslidky perevirky vykonannia Kyivskym oblasnym viddilom narodnoi osvity nakaziv Ministerstva osvity URSR vid 30.KhII 1952 r. №788 i vid 21.IV 1953 r. № 230 «Pro dobir, rozstanovku ta robotu z kerivnymy kadramy raionnykh viddiliv narodnoi osvity Ukrainskoi RSR, 1954. № 1. S. 16–18.

- osvity i shkil» [On the Consequences of the Examination of the Implementation by the Kyiv Regional Department of Public Education of the orders of the Ministry of Education of the USSR dated 30th of July 1952, No. 888 and dated 21st of November 1953, No. 230 «On Selection, Placement and Work with Leading Personnel of Rayon Departments of Public Education and Schools»]: nakaz Ministerstva osvity Ukrainy vid 31.07.1954 r. № 360. Zbirnyk nakaziv ta rozporiadzhen Ministerstva osvity Ukrainskoi RSR 1954. № 16. S. 14–17.
14. Pro orhanizatsiiu i provedennia suspilnoi pratsi uchniv shkil Ukrainskoi RSR [On the organization and conduct of social work of schoolchildren of the Ukrainian SSR]. Zbirnyk nakaziv ta rozporiadzhen Ministerstva osvity Ukrainskoi RSR 1956. № 10. S. 14–15
  15. Pro perepidhotovku vchyteliv u 1956 r.: lyst Ministerstva osvity Ukrainy [About retraining of teachers in 1956]. Zbirnyk nakaziv ta rozporiadzhen Ministerstva osvity Ukrainskoi RSR 1956. № 11. S. 23–24.
  16. Pro pidsumky roboty shkil Ukrainskoi RSR za 1956/1957 navchalnyi rik i zavdannia shkil, viddiliv narodnoi osvity ta instytutiv udoskonalennia vchyteliv na 1956/57 navchalnyi rik [On the results of the work of the schools of the Ukrainian SSR for the 1956/1957 academic year and the tasks of schools, departments of public education and teacher education institutions for the 1956/57 academic year]: nakaz Ministerstva osvity Ukrainy vid 13.10.1956 r. № 465. Zbirnyk nakaziv ta rozporiadzhen Ministerstva osvity Ukrainskoi RSR 1956. № 21. S. 2–10.
  17. Pro stan narodnoi osvity v Odeskii oblasti [About the state education in the Odessa region]: nakaz Ministerstva osvity Ukrainy vid 16.03.1956 r. № 134. Zbirnyk nakaziv ta rozporiadzhen Ministerstva osvity Ukrainskoi RSR 1956. № 7. S. 4–6.
  18. Tematyka referativ dlia slukhachiv kursiv Tsentralnoho instytutu pidvyschchennia kvalifikatsii kerivnykh pratsivnykiv narodnoi osvity [Topics of lectures for students of the Central Institute for Advanced Studies in Public Education Leaders]. Zbirnyk nakaziv ta rozporiadzhen Ministerstva osvity Ukrainskoi RSR, 1954. № 24. S. 5–14.

Poboca T. D. Content and organizational priorities of teachers' qualification improvement before educational reforms (early 50th of the 20th century – 1958)

It is defined in the article the content and organizational priorities of the development of the system of professional development of pedagogical workers on the eve of the educational reform of 1958 (adoption of the Law of the USSR «On strengthening the connection of the school with life and the further development of the system of public education in the USSR»).

A retrospective review of the problem that was carried out (based on the elaboration of the materials of the Ministry of Education of the UkrSSR and the archive of the Dnipropetrovsk regional institute of continuing education for teachers at a certain time) made it possible to state a certain update of the content of teacher training: 1) the connection between the party decisions and the content of the professional development of pedagogical workers becomes stronger, which is proved by the fact that any resolution of the Plenum of the Central Committee of the CPSU or the Government of the USSR and the UkrSSR necessarily contained an educational component, which was implemented in particular through institutions of teachers' continuing education; 2) among the priority directions of the development of the content of postgraduate pedagogical education it is noted that the focus was on connection of school education with life (mainly the agricultural aspect); training of teachers of working youth; mastering the teaching methods of certain educational subjects in their connection with industrial production (physics) or agriculture (biology); 3) self-education remained the main form of teachers' continuing education and there were approved various forms of raising the ideological and theoretical level of teachers (heads of schools and employees of public education bodies): courses, seminars, workshops, schools of advanced experience, republican pedagogical readings, pedagogical exhibitions, etc.; 4) there was a growing focus on improving the skills of managerial and control-audit pedagogical staff, which proves the strengthening of the process of administration, centralization and strict control over the activities of educational institutions.

It was concluded that the content and organizational components of continuing training gradually became more and more systematized and formalized (drawing up individual plans with a clear indication of issues that needed to be worked out), which in general laid the foundations for strengthening the system of professional development of pedagogical workers of the era of «developed socialism».

Key words: *teachers, content of education, institute of continuing education, historical and pedagogical retrospective, educational reform, educational priorities, pedagogical staff, advanced training, polytechnics of education.*